

Posudek diplomové práce Libora Duchka: Katharsis v řecké tragédii

Téma, které si diplomand zvolil pro svou diplomovou práci, je velmi široké a komplexní: ostatně už sám fenomén řecké tragédie je komplexní sám o sobě a byl podroben – a je znovu podrobován – rozmanitým výkladovým strategiím, v široké škále od textového zkoumání, přes kontext nábožensko-rituální, sociálně-politický a filosofický až po interpretace ukotvené na teatrologické bázi a zahrnující přístupy zabývající se specifičností divadelního prostoru, rolí hudby atp.

Jako užší téma svého tázání si diplomand vybral koncept, který vyvolal mnohačetné kontroverze, a to z řady důvodů. Je jím koncept katharze.

Autorova strategie je vcelku jednoduchá: nejprve hodlá představit a pokud možno objasnit pojem katharze, a to nikoli pouze na základě dvou dochovaných pasáží z Aristotelova díla, a to z Poetiky a Politiky, kde je tento pojem blíže představen, ale také na základě Aristotelových rozborů jednotlivých afektů, zejména strachu a soucitu, jak je Aristotelés předkládá v Rétorice. Za užití sekundární literatury pak usiluje charakterizovat tento pojem právě v jeho komplexnosti: jakožto koncept pocházející z různých prostředí, z lékařského stejně tak jako z náboženského; činí tak za pomoci sekundární literatury, zastoupené odpovídajícím a vcelku přehledným způsobem.

Po této pojmové přípravě postoupí autor dále: jeho další krok představuje pokus vyzkoumat, jakým způsobem katharse – tak, jak byla definována a objasněna v první části práce – funguje v dochovaných tragédiích. Dočteme se sice, že ideální by bylo učinit tak u všech tragédií, ale to je samozřejmě v omezeném rámci práce neuskutečnitelné, tudíž diplomand vybere vždy jedno dílo od každého tragika. V případě Aischylově je to trilogie Oresteia, v případě Sofokla Oidipus král, u Eurípida Ífigenie v Tauridě; vždy je pak zkoumána přítomnost či nepřítomnost, resp. fungování katharse v jednotlivých tragédiích. Podrobné opisy děje uvedených tragédií jsou uvedeny v závěru jakožto appendix práce.

Už z takto představeného zadání je zřejmé, že se jedná o projekt velmi náročný, a přitom vystavený už od počátku mnoha námitkám: dvojí komplexnost, komplexnost tragédie jako žánru stejně jako komplexnost konceptu katharse /přičemž jedno jistě podstatně souvisí s druhým/ jako by se navzájem umocňovaly a ztěžovaly své vlastní uchopení.

Ve prospěch diplomanda je třeba říci, že se zejména v první části práce snaží o nasvícení otázky způsobem výše uvedeným, tzn. za užití Aristotelovy „afektologie“ ze druhé knihy Rétoriky, stejně jako v kontextu dosavadní tradice /zejména Platón, ale také Gorgiás/, je představen také odlišný kontext uvedený v Politice a poukazující zejména na náboženskou, ale i lékařskou tradici, a autor sám na komplexnost zkoumaného fenoménu opakovaně poukazuje.

Druhou část práce považuji osobně za slabší a diplomandův přístup zde za poněkud

problematický; není totiž zcela jasné, jakým způsobem v jednotlivých tragédiích rozpoznávat existenci či neexistenci katharze a její působení. S tím poté souvisí i problematické vyhodnocení celého snažení, tzn. diplomandův jednoznačný závěr, že katharze byla na základě evidence alespoň několika tragédií prohlášena za Aristotelem vynalezenou nikoliv aposteriori, ale existující už apriori, přičemž Aristotelés ji v Poetice – „dle svých schopností“ /sic!/ reflektoval.

Pokud je tento posudek psán kritičtější způsobem, než tomu bývá u posudků vedoucích diplomových prací zvykem, je tomu tak proto, že na jisté slabiny a nešvary byl diplomand upozorňován opakovaně v průběhu ne zcela krátkého časového úseku, během něhož byla práce napsána a poté dále upravována; a jakkoli bylo k leckterým připomínkám přihlédnuto, zůstala v práci jak určitá po mém soudu základní metodická nejasnost, tak také další nešvary: podivné, mnohdy krkolomné až nesrozumitelné formulace; občasná zkratovitost uvažování a s ní související tezovitost; není také jasné, proč v textu nacházíme opakované citace textů ze sekundární literatury v originále pod čarou, přičemž v textu čteme český překlad, atp. Přes uvedené výhrady se domnívám, že v průběhu času se diplomandovi podařilo zdolat největší nešvary i nepřesnosti, které se v textu nacházely. Po mém soudu jasně prokázal, že je s to pracovat s primární i sekundární literaturou, stejně jako citovat uvedené zdroje. A stejně tak je s to vymezit si téma tázání a poté se k němu vztáhnout; má hlavní výtka spočívá v jednoduché myšlence, že způsoby zaostření, které jsou v rámci takto obsáhlého tématu nezbytně nutné, nebyly zvoleny šťastně. Také větší skromnost a menší kritika do řad zkoumaných autorit by autorovi slušela více.

Přes všechny uvedené výhrady soudím, že práce splňuje nároky na diplomovou práci kladené, a doporučuji ji k obhajobě.

Sylva Fischerová